

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

יג.

קבא א מיי פ"ג מהל' מעשה קצוות הל' שנתפס עיני קפי' קבא ב מיי פ"ג מהל' ג טמטט שם: קבא ג מיי פ"ט שם הלכה ו: קבא ד מיי פ"ו מהל' בטוה הלכה ה' ו' סגמ עשין ריב ופוקן שדמ: קבא ה' מיי פ"ח מהל' מקי ממון הלכה ג: ג:

תורה אור השלם

1. בפ"ש פי' חטאת וקשה מעל ב' ובוטל בעמיתו בפקדון ו' בתשומת יד או בגול או עשק את עמיתו: ויקרא ה' כ' א: אך בכור שור או בכור פשט או בכור עז לא חפדה קדש הם את דמם תורק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחוח ליה': במדבר ח' ז': לא יבקר בך טוב לרע ואל ימירו ואם המור ימירנו והיה הוא ותמורתו יתיה קדש לא יקרא בו כל' :

גלוין הש"ס

גמרא אליבא דרבנן פשיטא. ו' לקמן נג ע"ב מוס' ד"ה הא כרבנן ו'ע"ז:

מוסף רש"י

לרבות את השלמים. קאמר דודאי חזי ממונא. אכל מעשר לך. דלאהי לזו ממונא הוא ולא יוכל למכוריו. ולא שמוט לך חס ולא בעל מוס' (תוספתא) ח. אלא בכבוד בלבד. שפסקי סתן בכורו אלא חסר וספרו ושבע והודה. אכל שלמים לזו ממונא הוא. ואילו וזמלא עלייהו קדושה כל קדש טענין מטיכה וספקי ותוספת חסר וזקן ומעשר נמי לא אילול ואילו יכול למכוריו (ס) בכבוד נאמר לא תפדה. אך בכור שור או בכור פשט או בכור עז לא תפדה וגו'. ותשבע נעלים אין פוהין אמתו (בבבחות יא) פייון הוא שאלו לו שביתם הפיוון קדושה והוא יאל לתולין (תוספתא) שאלו העבילים יסולון לפדומו ולנהוג בו מנהג חולין כגון גחא ועבודה (ס) ח. ונמכר חס. לאהרם משעב לל סתן (בבבחות יא) לל סתן פדומו ופדומו שם שטף נפל בו מוס יוכל למכוריו לכהן כבודו חסר דלאהי חסור לא תפדה. לאשמועין דמנכריה ערי (תוספתא) ויש"ש בהגהות חו' היא הקדושה שאל ישחטנו בטלולין ולא ישקלנו בלעזרה (ס) ח. במעשר נאמר לא יבא. והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יבאל (בבבחות יא).

וישני רבינא: הא רבי יוסי הגלילי ורבי נחמן דלמרא כרבנן: ממונא כהונה קאמר. כבור מעשרים וארבע ממונא כהונה נקמן קי: והלכך אוקמה רבינא להא דרבי נחמן כר"י הגלילי דליהו נמי מודה בזה דלך זמן שהבית קיים משלוחו גבוה וזו להו כהנים ואפילו ממון ועלים הן בשלמים קאמר דבעלים ישראל לא זכו להו מחיים משלחן גבוה והא דמירך רבינא לרבי יוסי הגלילי דכבור בחוה לארץ ולא מירך בשלמים משום דסיפא דכריתא מוכיח דכבור קמיירי דקמי לא אמר בן עזאי אלא דכבור וכן עזאי מילתיה דרבי יוסי קמפרש ולקמיה מפרש מילתיה: שלמים שטעונין סמיכה ונסכים. מנחת נכסים שלשה עשרונים לפר ושוני עשרונים לאלי ועשרון לכנס דמפרש צמנות צפ' כל [המנחות] (דף סא) אכל בכור לך: צבור מעשא. וצבור בחוה לארץ קאמר דליון דלאו להקריב קלי לא זכו ליה משלחן גבוה לך חזי לגבוה: **למעוטי מעשר.** בהמה שאע"פ שהיא קרב שלמים דלאמירן צפ' בתרא דכורות (דף ס) אפי' הכי לא היו מחיים ממון צעלים כשלמים: צבור. חס נאמר אך צבור שור וגו' לא תפדה דין הוא דלית ליה דליפוק מקדושת צבור למכור צאיטלו וליסקול צליטורא אכל נמכר הוא חי ולוקח יאלכונו דקדושתו כשיטתו או חס הבית קיים יקריבו: **צמער נאמר** לא יבאל. וגמירין דכורות צפ' [חמישין דף נג] הכי לא יבאל מלא יבאל דקרמי דמי צפ' יבאל לא ימכר ולא יבאלו מה להלן מכירה עמו אך כאל מכירה עמו הלכך אינו נמכר לא חי ולא שחוט כו' אלמא לאו ממון צעלים הוא: **רצא אמה.** מעילה דמתניתין לא תיזק מנייה הא מקדש קדשי אלא ה"ק שאין צהן דין מעילה שאין צהם שום קדושה לשמים דכדקדוש שמים שישם דין מעילה כגון קדשי קדשים: **ומאי ניגשו.** כגון נכסים הדיוט: **גובה.** חזי נזקו מצבירו נזק שור חס משתלם מנפשו: לא רציק. הא דקמי אינו גובה מאמורין הא קמ"ל דאין גובה מצבירו כנגד אמורין כגון שור שיה מחיים בעלים שור שור מחיים אינו גובה אלא חלוני דמי צבירו אף על גב דלא היו מנה שלם ודמי חזי אימורין לא ישתלם מדמי חזי האחר של צפר: **אי אליבא דרבנן.** דפליגי עליה דרבי

וישני רבי יוסי הגלילי הא רבנן (אמר ליה) מתנות כהונה קאמר שני מתנות כהונה דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו: גופא יומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שיה ממונו דברי רבי יוסי הגלילי בן עזאי אומר לרבות את השלמים אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בכבוד בלבד אמר מר בן עזאי אומר לרבות את השלמים למעוטי מאי אלימא למעוטי בכור השתא ומה שלמים שטעונים *סמיכה ונסכים יתנופת חוה ושוק אמרת ממון בעלים הוא בכור מבעיא אלא אמר רבי יוחנן למעוטי מעשר כרתניא בכבור נאמר לא תפדה ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט במעשר נאמר לא יבאל יואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום רבינא מתני לה אסיפא אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בכבור בלבד למעוטי מאי אלימא למעוטי שלמים השתא ומה בכור שקדוש מרחם ממונו הוא שלמים מבעיא אמר רבי יוחנן למעוטי מעשר כרתניא בכבור נאמר לא תפדה ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט במעשר נאמר לא יבאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום הא בכור בלבד קאמר קשיא רבא אמר מאי נכסים בהן מעילה נכסים שאין בהן מעילה ומאי ניגשו דהדיוט וליתני דהדיוט קשיא אמר רבי אבא השלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאמוריהן פשיטא אימורין לגובה סלקי לא צריכא (א) לגובה מבשרן כנגד אימורים אליבא דמאן א' אליבא דרבנן פשיטא הא אמרי כי ליבא לאשתלומי מהאי לא משתלמא מהאי ואי אליבא דרבי נתן הא אמר כי ליבא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי אי בעית אימא רבי נתן איבעית אימא רבנן איבעית אימא רבנן ה"מ בתרי גופי אבל בחד גופא מצי אמר ליה מכל היבא דבעינן משתלמא איבעית אימא רבי נתן התם הוא דאמר ליה בעל שור לבעל הכור אנא תוראי בבירך אשכחתייה מאי דלית לי לאשתלומי מהאיך משתלמא מיך אבל מודו לרבי נתן בזה ועוד דלס איתא דמחייבי רבנן לבעל השור הש"ל לר' נתן למימר דאין משלם אלא מחאה: **אנא תוראי בבירך** אשכחתייה. ודוקא גבי צור קאמר דמשלם לאע"ג דכל חד חד כולא הזיקא עבד שייך לחלק בין שור לצבור מחאי טעמא ונמי וצו דליע טעם דתוראי צבירך אשכחתייה מני למסכר מני דכל חד חד פלגה דהזיקא עבד דלאמירן בהפרה (ס) ושם אפרש צע"ה: **אמר**

לעין רבינא: הא רבי יוסי הגלילי ורבי נחמן דלמרא כרבנן: ממונא כהונה קאמר. כבור מעשרים וארבע ממונא כהונה נקמן קי: והלכך אוקמה רבינא להא דרבי נחמן כר"י הגלילי דליהו נמי מודה בזה דלך זמן שהבית קיים משלוחו גבוה וזו להו כהנים ואפילו ממון ועלים הן בשלמים קאמר דבעלים ישראל לא זכו להו מחיים משלחן גבוה והא דמירך רבינא לרבי יוסי הגלילי דכבור בחוה לארץ ולא מירך בשלמים משום דסיפא דכריתא מוכיח דכבור קמיירי דקמי לא אמר בן עזאי אלא דכבור וכן עזאי מילתיה דרבי יוסי קמפרש ולקמיה מפרש מילתיה: שלמים שטעונין סמיכה ונסכים. מנחת נכסים שלשה עשרונים לפר ושוני עשרונים לאלי ועשרון לכנס דמפרש צמנות צפ' כל [המנחות] (דף סא) אכל בכור לך: צבור מעשא. וצבור בחוה לארץ קאמר דליון דלאו להקריב קלי לא זכו ליה משלחן גבוה לך חזי לגבוה: **למעוטי מעשר.** בהמה שאע"פ שהיא קרב שלמים דלאמירן צפ' בתרא דכורות (דף ס) אפי' הכי לא היו מחיים ממון צעלים כשלמים: צבור. חס נאמר אך צבור שור וגו' לא תפדה דין הוא דלית ליה דליפוק מקדושת צבור למכור צאיטלו וליסקול צליטורא אכל נמכר הוא חי ולוקח יאלכונו דקדושתו כשיטתו או חס הבית קיים יקריבו: **צמער נאמר** לא יבאל. וגמירין דכורות צפ' [חמישין דף נג] הכי לא יבאל מלא יבאל דקרמי דמי צפ' יבאל לא ימכר ולא יבאלו מה להלן מכירה עמו אך כאל מכירה עמו הלכך אינו נמכר לא חי ולא שחוט כו' אלמא לאו ממון צעלים הוא: **רצא אמה.** מעילה דמתניתין לא תיזק מנייה הא מקדש קדשי אלא ה"ק שאין צהן דין מעילה שאין צהם שום קדושה לשמים דכדקדוש שמים שישם דין מעילה כגון קדשי קדשים: **ומאי ניגשו.** כגון נכסים הדיוט: **גובה.** חזי נזקו מצבירו נזק שור חס משתלם מנפשו: לא רציק. הא דקמי אינו גובה מאמורין הא קמ"ל דאין גובה מצבירו כנגד אמורין כגון שור שיה מחיים בעלים שור שור מחיים אינו גובה אלא חלוני דמי צבירו אף על גב דלא היו מנה שלם ודמי חזי אימורין לא ישתלם מדמי חזי האחר של צפר: **אי אליבא דרבנן.** דפליגי עליה דרבי

רבינו חננאל

לשני רבינא הא ר' יוסי הגלילי כטעמיה. והא דחת בכור מוכרין אורח תמים חי כו' ואוקמה רב נתן במונא הוא אבל בזמן שבית המקדש קיים לית להו לכהניס זבייה בהו לרבנן. ופיקה הכי לא יוסי תימ' כי אמר ר' יוסי מחיים, אלא הכי קאמר אפי' תימא ר' יוסי הגלילי, ושני מנחת כהונה דמשלחן גבוה קא זכו לפיכך אינו ממונא. וכי קאמר ר' יוסי הגלילי בדקדוש קלין שלו כגון ובחי שלמים שלו. גופא, ומעלה מעל בניי. לרבות קדשים קלים שחן ממונו, דברי ר' יוסי הגלילי. פי' לרבות כל קדשים קלים. בן עזאי אומר לרבות כל קדשים קלים. למעוטי מעשר. מאי אלימא למעוטי הכור שאינו ממונו, השתא שטעונין סמיכה ונסכים ונתופת חוה ושוק אמרת בכור הוא, מבעיא אמר ר' יוחנן למעוטי מעשר כרתניא בכבור נאמר לך נאמי. לרבות אוקמה, אוקמה בתחלת התורה כבעל מוס'. במעשר נאמי לא יבאל ואינו נמכר כלל כו' ורבינא מתני איבעית אבא יוסי כן דרסאי אמ' לא אמ' בן עזאי אלא בכבור בלבד למעוטי מאי אלימא למעוטי שלמים כו'. ואוקמ ר' יוחנן למעוטי מעשר וכרתניא וכו'. ועלה בקשיא. רבא אמ' מאי שאין בהן מעילה, שאין בהן דין מעילה, ומאי ניהו נכסי הדיוט. ואקשי עליה ליתני נכסי שלהדיוט, קשיא אמ' רבא שלמים שהזיקו, לדברי ר' יוסי הגלילי, גובה מבשרן ולא מאמוריהן כו'. כיון שאמ' קדשים קלים ממון בעלים הוה המזיקן חייב לשלם הוצרך לומר כך אם הזיקן הן חייבין. פי' שור שלשלמים שחבל בכור שלחלין בק' סכיפס חצי הנוק ג' כספים, יכל למימר ליה המזיק תר, שותפי אנן בהאי תורא, בשרא דירי תורא ותרבא דחקדשי. אנא משלמא לך מן הבשר מנחת דמיט ל' לפום חושבנא והדרקש מיט לך. או דימי' מצי אמ' ליה ג' חזי כולוה מבושרא משתלמא דהא אכל יבלימא לאשתלומי מן האימורין לגבוה סלקי. שקילנא כל קבל מנחת דמיט להו לאמורין לשלומי מבושרא. ואי לא שיה תת יל בשרא אחרינא דהא הת מחכבר באמורין. ואמר אליבא דמאן אמורה רבא להא שטעמא דשלמים שהזיקו כו'. אי אליבא דרבנן פשיטה היא. אי אליבא דר' נתן פשוטה היא. וחלוקתם בפ' שור שנגח את הפרה בסופר, ואני עתיד לפרשו שם ביאר היטב.

נתן דפיקר שור שנגח את הפרה (לקמן דף נג) גבי שור שדחף את חצירו לרבי (ו) [ואמירין] צהם בעל השור משלם רביע ובעל הצור פטור מפני שזה הפילו וצמעות בעל השור משלם חצי ובעל הצור פטור אלמא כי ליבא לאשתלומי מצעל השור לא משלם מצעל הצור ואע"פ שבו נמאל הנוק ופשיטא דאין גובה מבשרן כנגד אימוריהן: ואי אליבא דרבי נתן הא אמר כי ליבא לאשתלומי מצעל השור משתלם מצעל הצור דלמרא צהם בעל השור משלם רביע ובעל הצור משלם חלק גבוה וחלק הדיוט. וספדים דכתיב צהן אע"ג דאזיכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי משתלם חצי שבתא היא דהתם לא מצינו לאוקמי הכי: הני מילי. ללא אמירין כי ליבא לאשתלומי מהאי ישתלם מהאי: כתיב גופי. כגון שור וצור: **אכל צהר גופא.** מצינו לא שמשני ר' אבא דאין גובה מאמוריהן הוה אמנא דמני א"ל מעל היבא דבעינא משתלמא: **הסם הוא דאמר ליה בעל השור.** ההוה לבעל הצור: **הוא תוראי צבירך אשכחתייה.** מת הלכך כל הנוק עליו מה דאית לי לאשתלומי מצעל השור משתלמא חס חס הוא משלם רביע דאפילו הזיקו הוא לצדו לא היה משלם אלא חזי נזק ועכשו שיש אחר עמו ישלם רביע והשאר משתלמא מיך: **אבל**